

On-line kurz pro děti: Digitální stopa

**Ačkoliv to zní jako klišé, digitální technologie a internet jsou nedílnou součástí dnešní společnosti. Děti jsou vy-
stavovány jejich přítomnosti a vlivu už od nízkého věku a není ničím nevídaným, že v mateřské škole nebo na prv-
ním stupni základní školy jsou děti vybaveny mobilním telefonem či tabletem. Reakce na to jsou různé, což dokazuje
intenzivně řešený trojúhelník mobilních telefonů, škol a zákazů. Tento text si tedy klade ambici nejen stručně zma-
povat a přiblížit trendy digitálního světa, ale především představit on-line kurz pro děti, který může představovat
jedno z možných řešení a východisek, jak děti do tohoto světa připravovat. Rádi bychom ukázali, jakým způsobem
je možné s tématy technologií a bezpečného internetu pracovat ve výuce atraktivně a přitom nenáročně. Budeme
se pohybovat na rozhraní školní výuky a potenciální knihoven, který do této sféry může vstupovat. Vysvětlíme si
také, jak může knihovna vstoupit právě do této osvětové činnosti a jakou zde mohou knihovny najít roli.**

Digitální technologie samozřejmě přináší dětem řadu rizik a hrozeb, ať už se jedná o závislosti či sociálně patologické jevy, jako například kyberšikanu. Osobně však zastávám stanovisko, že zákaz mobilních telefonů není dostatečné a dlouhodobě uži-
tečné řešení. Pokud je škola místem, které má žáky připravit na život a vybavit je kompetencemi, které jim umožní uspět, je nezbytné nutně věnovat se této problematice více systematicky. Od zmíněných mobilních telefonů jsme jen krůček k sociál-
ním sítím. Pojdme si stručně představit, jaký je současný stav. Zde navážu na zajímavý průzkum, který publikovala v červnu
2019 Univerzita Palackého v Olomouci spolu se společností O2.¹ Výzkumný vzorek přesahoval 27 000 dětí a zapojeny byly
všechny kraje v České republice. Data například uvádějí, že sociální sítě jsou frekventovaně navštěvovány i dětmi, které by
tam minimálně vzhledem k podmínkám jejich používání neměly být. Velmi oblíbenou sociální sítí, kterou děti ve věku 9 až 12
let rády navštěvují, je TikTok. Tato sociální síť slouží k publikování krátkých videí s hudebním doprovodem. Děti si zde budují
svou vlastní subkultur, která není viditelná, ale je velmi živá. Běžně pod celým svým jménem publikují nejrůznější parodie,
opakují výzvy nebo otevřeně pořádají srazy. Svě jméno a tvář zde propůjčí sdílenému obsahu, často vulgárnímu či sexuálně
orientovanému, který jim může velmi snadno znepríjemnit život, neboť se stává jejich digitální stopou. Nehovoříme zde přit-
tom jen o TikToku, ale i o stálících, jako jsou Instagram nebo YouTube. Děti budují svou digitální stopu velmi intenzivně a často
ne příliš zodpovědně. A že je toto téma opravdu významné, dokazuje číslo 0,97 %. Tolik českých dětí ve věku 7 až 17 let totiž
dle zmíněného průzkumu nemá profil na žádné sociální síti. Máme tedy před sebou jasně pojmenovaný stav a pobídku k jeho
řešení. Jenže co s tím v každodenní školní praxi?

Technologicky bohaté prostředí vykresluje všední každodennost dětí. Je však na nás všech, abychom je učili, jak se v tomto
prostředí bezpečně pohybovat. V terénu vnímáme nejistotu škol při práci s těmito tématy, kterou často otevřeně přiznávají.
Rada učitelů se mezi čtyřma očima při rozhovorech na chodbách a neformálních sezeních svěřá, že má zkrátka strach a neví,
jak na to. To ale není nic špatného. Umění sebereflexe je dobrý základ pro pozitivní změnu. I tato nejistota byla jedním z pod-
nětů, které Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost spolu se sdružením CZ.NIC motivovaly k přípravě on-line
vzdělávací aktivity, která nese jednoduchý, avšak výstižný název: Digitální stopa.

Digitální stopa je online interaktivní aktivita určená žákům 5. a 6. tříd, která je hravou formou provází již pojmenovanými té-
maty, tedy od vzniku digitální stopy až po kyberšikanu. Naším zájmem je, aby děti vnímaly soukromí na internetu jako dra-
hocennou hodnotu, o kterou je třeba pečovat – jinak bychom o ni mohli přijít. Vše se snažíme přibližovat atraktivní formou.
Základem aktivity jsou interaktivní komiksy, které vykreslují příběh a životní zvrat dívky, která využívala sociální sítě, a ač-
koliv nepublikovala nijak závadný obsah, nakonec byl využit proti ní.

Příběh také využívá printscreeny chatů, které zaznamenávají třídní komunikaci. Žáci tuto komunikaci aktivně prochází, vyhodnocují a in-
formace z ní využívají v dalších inter-
aktivních částech a kvízech. Hledají
správné odpovědi, vyvozují závěry,
do jisté míry i ovlivňují děj příběhu.
Interaktivní části, umožňují sbírat
body. Jejich primárním smyslem je
ovšem pomoci žákům umocnit
a vhodně ukotvit nové znalosti,
a mají tedy ryze didaktický význam.
Sbírání bodů je nastavené tak, aby
netvořilo poražené, ale pouze vítěze.

Obr. 1 Ukázka komiksu – Digitální stopa

Tuto vzdělávací aktivitu jsme nabídli všem školám v České republice a dlouhodobě ji propagujeme. Nejsou to však jen školy,
kdo má ambici k řešení těchto problémů, respektive k budování návyků bezpečného chování, přispět. Rádi bychom však vy-
žili i potenciálu knihoven a zakomponovali je do tohoto osvětového ekosystému také. Knihovny v současné době prochází
zajímavou transformací a jejich posun ke komunitně vzdělávacím centrům je určité nezanedbatelný. Role knihoven může

¹ KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. České děti v kybersvětě: Jak se chovají a co jim hrozí? [online]. Olomouc: E-Bezpečí & O2, 2019 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>. Výzkumná zpráva. Univerzita Palackého v Olomouci & O2.

být dvojí. Velmi bychom si cenili toho, kdyby nám o této aktivitě knihovny pomohly informovat veřejnost. Byli bychom rádi, kdyby informace o této vzdělávací aktivitě knihovny jakýmkoliv způsobem šířily a sdílely na svých informačních kanálech. Umíme si však představit i jejich aktivní roli při realizaci samotné aktivity. Řada knihoven se ve své činnosti věnuje i osvětové a výukové činnosti nebo spolupracuje s místními školami. Nepochybujeme o tom, že knihovny zvládnou realizovat celou tuto aktivitu jako lekci, kterou nabídnou školám. Technologické vybavení knihoven i pedagogické dovednosti učících knihovníků, kteří pracují s dětmi, jsou na úrovni, která umožňuje velmi důstojnou realizaci tohoto vzdělávacího programu. Příkladem toho může být Masarykova veřejná knihovna Vsetín, která pomáhala s pilotováním celé vzdělávací aktivity při jejím vzniku a proškolila již několik místních škol v ostrém provozu. Není to však jen vsetínská knihovna, která se v tomto projektu angažuje. Systematickou spolupráci při vzdělávání v těchto oblastech plánuje také příbramská městská knihovna. Namátkou můžeme zmínit také znojenskou či kutnohorskou knihovnu, které projevují sympatickou aktivitu. Informovat o aktivitě pomohly například Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, Krajská vědecká knihovna Liberec nebo třeba knihovna Semily.

Obr. 2 Ukázka chatové komunikace – Digitální stopa

Po dvou měsíčním provozu této aktivity jsme posbírali více než 800 anonymních zpětnovazebních dotazníků přímo od dětí, které si touto aktivitou prošly. Výsledky vnímáme pozitivně. Pozitivní jsou i otevřené odpovědi, kde mají děti prostor anonymně napsat, co se jim (ne)líbilo.

Rádi byste se k tomuto projektu přidali i se svou knihovnou a nějakým způsobem ji nabízeli školám? Směle do toho. Vše je připraveno v otevřeném on-line kurzu na platformě Moodle. Jak z výše uvedeného vyplývá, k realizaci vzdělávací aktivity je třeba stolní počítač či notebook a připojení k internetu, ideálně také dataprojektor. Využití vzdělávací aktivity je pak možné různými způsoby. Pokud aktivitu realizuje celá školní třída, dobře se osvědčily dvojice, které spolupracují u jednoho počítače. V ideálním případě lektor vše uvede, následně nechá žáky procházet aktivitou a poté rozvádí diskusi dle dalších podpůrných materiálů, které k Digitální stopě patří. Zaznamenali jsme však i velmi kreativní využití aktivity, kterou vyvinula například EDUCAnet.² Zde bylo využito tzv. vrstevnické učení, kdy starší žáci připravili lekci, kterou předávali svým mladším spolužákům. Vše přitom bylo postaveno na základě vzdělávací aktivity Digitální stopa. Kreativnímu využití ve vzdělávacím procesu se meze nekladou.

Vzdělávací aktivita je zpřístupněná na adrese www.digistopa.cz. K tomu, abyste si mohli Digitální stopu projít, není třeba nic stahovat ani instalovat. Nemusíte se registrovat ani přihlašovat. Vzdělávací aktivita zatím není optimali-

zovaná pro mobilní telefony a na základě dobré praxe doporučujeme Digitální stopu spouštět v prohlížeči Google Chrome. A odpověď na přirozenou otázku zní: ano, vše je a bude bezplatné. Jsme státní organizace, které zákon ukládá věnovat se i osvětě. Na závěr nezbývá než dodat, že naše online vzdělávací aktivita není samospásná. Daným tématům je třeba se věnovat komplexně a dlouhodobě. Věříme však, že Digitální stopa může pomoci méně smělym učitelům či knihovníkům k tomu, aby překonali své obavy, a těm ostříleným rozšířit repertoár nápadů a aktivit, jak se žáky bezpečný internet řeší.

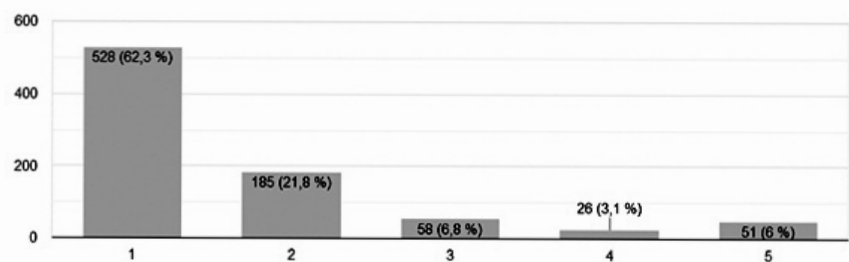
Mgr. David Kudrna

d.kudrna@nukib.cz

(Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost)

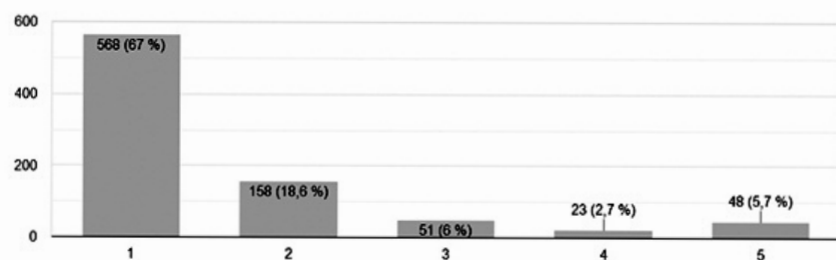
Oznámuj celý příběh a děj. Jak Tě bavil?

848 odpovědí

Oznámuj komiksy. Jak se Ti líbily?

848 odpovědí

Obr. 3 Ukázka hodnocení od žáků – Digitální stopa

² PRVÁCI ŠESTÁKŮM. EDUCAnet Praha: Člen sítě soukromých škol [online]. Praha, 17. 10. 2019 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://praha.educanet.cz/cs/2019/10/17/prvaci-sestakum/?fbclid=IwAR2qjQ7JxvJ1n7sAFWvWCHa1yeThVATsTmB_2MTVuxZOQnT3ixEfy5-LVSI